

Значення занять музично-ритмічного виховання глухих дітей молодшого шкільного віку

Класичний приватний університет (м. Запоріжжя)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз літературних джерел Г. П. Богданова [2], П. Ф. Лесгафта [8] свідчить, що рухова активність, а саме танцювальні рухи як потреба дитини в певній кількості, складі та інтенсивності рухів, має важливе значення не тільки для фізичного розвитку, зміцнення здоров'я дітей, а й ефективно впливає на їхній інтелектуальний розвиток. Завдяки танцювальним рухам відбувається пізнання світу предметів, явищ надбання практичних умінь і навичок. Під час навчання танцювальних рухів діти пізнають навколишній світ.

Науково доведено, що засоби фізичного виховання позитивно впливають на формування пізнавальної активності дітей, на розвиток психічних процесів (Касаткин Л. Ф. [6]), знижують ситуативну та особисту занепокоєність (Колишкін О. В. [7]).

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. Дослідження фізіолога І. П. Павлова [9] встановили, що завдяки руху м'язів кора головного мозку працює інтенсивніше: покращується живлення головного мозку, стають більш узгодженими нервові процеси.

Різноманіття танцювальних рухів, що використовуються в процесі навчання глухих дітей молодшого шкільного віку на заняттях музично-ритмічного виховання, подвійно впливає на їхній організм – специфічно й неспецифічно. Специфічний вплив проявляється в прямій участі рухового аналізатора в будь-якому навчанні: у здатності виконувати різні рухові завдання, у русі голосових зв'язок та артикуляції губ, маніпуляції різними предметами. Неспецифічний вплив полягає в тому, що м'язова діяльність викликає підвищення тону кори великих півкуль мозку, створюючи сприятливі умови не тільки для функціонування наявних зв'язків, а й вироблення нових [5].

У практиці роботи спеціальних шкіл для глухих застосовуються ті ж способи навчання рухових дій, що й для учнів, які не мають порушень функцій слуху. Виняток – застосування словесних способів навчання танцювальних рухів. У цьому випадку рекомендується використовувати специфічні форми мови (дактиль, жесто-мімічне мовлення).

Результати експериментальних наукових досліджень В. Б. Коренберга [8] та ін. дають підставу стверджувати, що при виконанні рухової дії керування бере на себе комплексний аналізатор, який синтезує дані всіх сприймаючих систем і забезпечує сприймання. Отже, для керування й регулювання рухових дій потрібна налагоджена робота всіх аналізаторних систем. Випадіння чи порушення діяльності одного аналізатора, у нашому випадку – слуху, призводить до уповільнення формування танцювальних рухів у процесі навчання. Слід зазначити, що на різних етапах формування танцювальних рухів домінуюча роль може належати різним аналізаторам і, зрештою, призводить до провідного значення рухового аналізатора в контролі за рухами на етапі вдосконалення. Дослідження Н. Г. Байкіної [1], М. І. Букуна [3], Б. В. Сермеєва [10] дають підставу стверджувати, що випадіння чи порушення одного аналізатора подовжує й утруднює процес формування рухової навички, а саме танцювальних рухів.

Рух, зокрема танцювальний, – важливий засіб навчання та виховання. Рухаючись у танці і пізнаючи так довкілля, дитина вчиться любити його й цілеспрямовано діяти в ньому. Танцювальні рухи – перші витoki сміливості, витримки, рішучості дитини, форма прояву цих важливих людських якостей. Ігри з танцювальними рухами дають учням яскраві хвилини прекрасного спілкування, розвивають досвід поведінки (Н. Ф. Денисенко [4]). Дефіцит рухів особливо небезпечний у період росту й формування організму, а саме в молодшому шкільному віці. Упущення у фізичному вихованні дітей у подальшому можуть обернутися великими труднощами.

Завдання дослідження:

1) поаналізувати стан розробленості значення занять музично-ритмічного виховання глухих дітей молодшого шкільного віку;

2) оцінити показники розвитку основних складових частин танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку та їхніх однолітків без порушень слухового аналізатора.

Зв'язок роботи з науковими програмами та практичними завданнями. Дослідження виконується в межах наукової теми кафедр теоретичних основ фізичного та адаптивного виховання і фізичної реабілітації Інституту здоров'я, спорту та туризму Класичного приватного університету "Теоретико-методичні засади фізичного виховання і фізичної реабілітації різних груп населення" (номер державної реєстрації – 0107U004193).

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Для оцінки значення та ефективності занять музично-ритмічного виховання ми використовували педагогічне тестування основних складників танцювальних рухів глухих дітей 6–10 років та їхніх здорових однолітків без порушень слухового аналізатора.

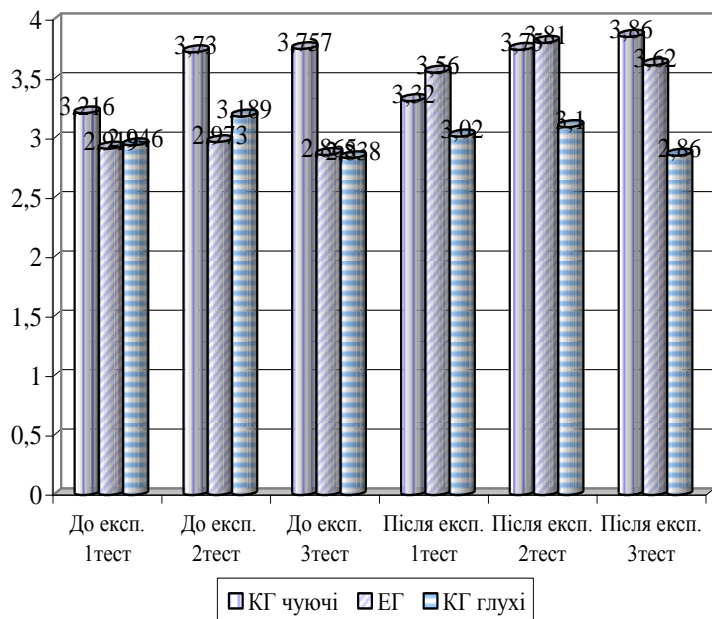

Рис. 1. Порівняльні результати вимірів відчуття ритму КГ та ЕГ на початку та після експерименту

Порівнюючи результати вимірів відчуття ритму КГ та ЕГ на початку й після експерименту дітей 6–10 років, що характеризують відчуття ритму, ми робимо висновок, що глухі діти ЕГ у середньому покращили свої результати за тестами відчуття ритму на 20,3 %. Водночас результати КГ глухих дітей покращилися лише на 3,8 %. Показники КГ учнів без патології слухового аналізатора збільшилися на 2,2 %.

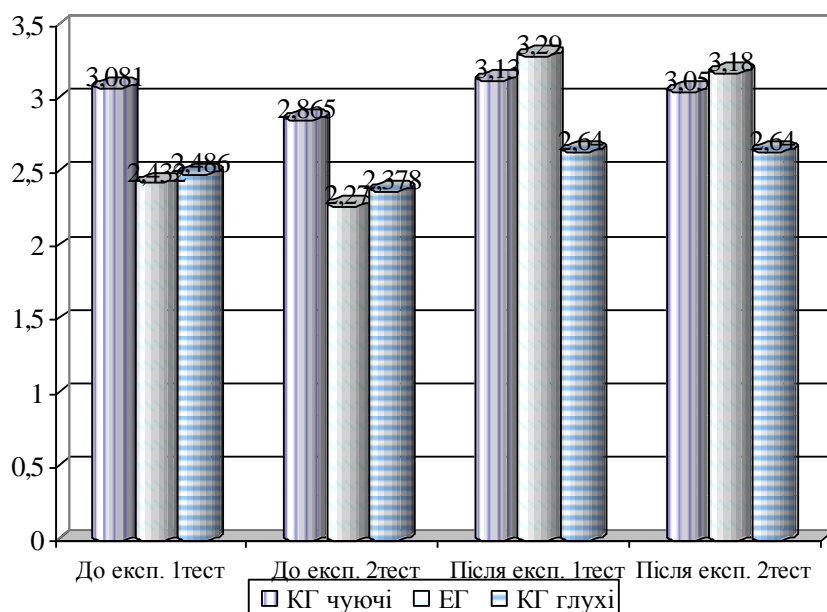

Рис. 2. Порівняльні результати вимірів здатності до танцювальної творчості та активності КГ й ЕГ на початку та після експерименту

Порівнюючи результати вимірів здатності до танцювальної творчості та активності КГ й ЕГ на початку та після експерименту дітей 6–10 років, що характеризують здатність до танцювальної творчості, ми зробили висновок, що глухі діти ЕГ у середньому покращили свої результати за тестами орієнтації у просторі на 27,3 %. У той же час результати КГ глухих дітей покращилися на 8,1 %. Показники КГ учнів, якічують, збільшилися тільки на 3,9 %.

Розвитком танцювальних рухів глухих дітей потрібно керувати, тобто змінювати його в потрібному напрямку. На наш погляд, процес формування танцювальних рухів глухих дітей 6–10 років буде ефективним при врахуванні не тільки особливостей їхньої пізнавальної сфери й мовленнєвого розвитку, а й особливостей регулювання та керування танцювальними рухами при порушенні слуху.

Отже, на основі проведених досліджень на контингенті дітей із порушеннями слуху й дітей зі збереженою функцією слухового аналізатора ми одностайні в думці, що під час навчання рухових дій акцентований педагогічний вплив треба проводити в період із п'яти до десяти років.

Виявлено приклади позитивного впливу музично-ритмічного виховання й на розвиток глухих і слабочуючих дітей. Так, А. С. Кагарлицька [5] дослідила корегувальну роль музично-ритмічних занять у процесі формування мовного слуху, правильної постави, просторового орієнтування в слабочуючих учнів першого й другого років навчання. Н. С. Карабанова вивчила рівень розвитку відчуття ритму в глухих дошкільників на основі різних видів сприймання. Вона розробила зміст і методику занять із ритміки з глухими дітьми в спеціальному дитячому закладі.

Висновки. Отже, багатогранний вплив різних видів фізичного виховання на дітей 6–10 років дає підстави стверджувати, що формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку на заняттях музично-ритмічного виховання є важливою складовою частиною навчально-виховного процесу, під час якого має здійснюватися корекція загального розвитку глухих школярів.

Позитивні зміни досліджуваних показників, на наш погляд, свідчать про ефективність експериментальних педагогічних технологій із формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку, упроваджених нами в навчально-оздоровчий процес у спеціальних школах-інтернатах для дітей із глухотою.

Перспективи подальших досліджень. У зв'язку з вищевикладеним, ми вважаємо доцільним розглянути питання переймання досвіду корекційно-розвивального навчання танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку в інших педагогів.

Список використаної літератури

1. Байкина Н. Г. Коррекционные основы физического воспитания глухих школьников : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Н. Г. Байкина. – М., 1992. – 30 с.
2. Богданов Г. П. Руководство физическим воспитанием школьников / Богданов Г. П. – М. : Просвещение, 1972. – 142 с.
3. Букун Н. И. Основы трудовой деятельности при нарушениях слуха / Букун Н. И. – Кишинев : Штиинца, 1988. – С. 30, 117, 169.
4. Денисенко Н. Ф. Теоретичні основи та практика управління системою фізичного виховання дітей у дошкільному закладі освіти : автореф. ... дис. д-ра пед. наук : 13.00.08. / Н. Ф. Денисенко. – Запоріжжя, 2001. – 23 с.
5. Кагарлицкая А. С. Музыкально-ритмические занятия в школе для слабослышащих детей (1–2 годы обучения) : пособие для учителя / А. С. Кагарлицкая, Н. А. Тугова, Н. И. Шелгунова. – М. : Просвещение, 1992. – 158 с.
6. Касаткин Л. Ф. Формирование двигательных функций у слепых детей и преодоление недостатков физического развития в процессе школьного обучения : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Л. Ф. Касаткин. – М., 1980. – 23 с.
7. Колишкін О. В. Дослідження функціонального стану фізіологічних систем слабочуючих підлітків 15–16 років за допомогою спеціальних тестів / О. В. Колишкін // Наука і освіта. – 2003. – № 4. – С. 125–129.
8. Коренберг В. Б. Основы качественного биомеханического анализа / В. Б. Коренберг. – М. : Физкультура и спорт, 1979.
9. Павлов И. П. Полное собрание сочинений. В 10 т. / Павлов И. П. – М. : [б. и.], 1951. – Т. 3. – Ч. 1. – 390 с.; Ч. 2 – 435 с.
10. Сермеев Б. В. Особенности физического воспитания аномальных детей / Б. В. Сермеев // Дефектология. – 1984. – № 3. – С. 39–45.

Анотація

На сьогодні ця проблема є дуже актуальною та потребує нагального розв'язання. Завданням дослідження стало розкрити й схарактеризувати значення музично-ритмічних занять для розвитку особистості глухих дітей молодшого шкільного віку. Для виявлення ефективності музично-ритмічних занять використано методи оцінки основних складників танцювальних рухів, які вивчали на заняттях. Результати наших досліджень підтвердили, що заняття музично-ритмічного виховання мають позитивний вплив на розвиток фізичних і духовних якостей глухих дітей, покращують рівень опанування танцювальними рухами. Тому ми рекомендуємо такі заняття в школах-інтернатах та реабілітаційних центрах для покращення адаптації дітей із цією патологією в соціумі.

Ключові слова: глухі діти, танцювальні рухи, музично-ритмічне виховання, молодший шкільний вік.

Станислав Статьев. Значение занятий музыкально-ритмического воспитания глухих детей младшего школьного возраста. В настоящее время эта проблема является очень актуальной и требует безотлагательного решения. Задачей исследования стало раскрыть и охарактеризовать значение музыкально-ритмических занятий для развития личности глухих детей младшего школьного возраста. Для выявления эффективности музыкально-ритмических занятий были использованы методы оценки основных составляющих танцевальных движений, которые изучались на занятиях. Результаты наших исследований подтвердили, что занятия музыкально-ритмического воспитания имеют положительное влияние на развитие физических и духовных качеств глухих детей, улучшают уровень овладения танцевальными движениями. Поэтому мы рекомендуем такие занятия в школах-интернатах и реабилитационных центрах для улучшения адаптации детей с данной патологией в социуме.

Ключевые слова: глухие дети, танцевальные движения, музыкально-ритмическое воспитание, младший школьный возраст.

Stanislav Statiev. Importance of Music and Rhythmic Activities for the Deaf Children of Junior School-Age. At present, this problem is very urgent and requires immediate resolution. Objective of this study was to reveal and characterize the importance of music and rhythmic activities for personal development of deaf children of primary school age. To demonstrate the effectiveness of music and rhythm classes we have used methods for estimating the basic components of dance movements, which were studied in the classroom. Our results proved that practicing music and rhythmic education have positive impact on the development of physical and spiritual qualities of deaf children, improve the level of mastery of dance moves. We therefore recommend such classes in boarding schools and rehabilitation centers for improving the adaptation of children with this pathology in the society.

Key words: deaf children, dance moves, music and rhythmic education, primary school age.